దృష్టి

కస్తూరి మురళీ కృష్ణ

ఒక్కమాట

దక్షిణ భారతం పైకి దండెత్తి వచ్చిన మొదటి ముస్లిం సేనాని మాలిక్ కాఫర్.

అల్లావుద్దీన్ ఖిల్జీ ఢిల్లీ పాలకుడిగా ఉన్న సమయంలో మాలిక్ కాఫర్ మలబారు తీరం వరకూ చొచ్చుకు వచ్చాడు. మధురపై దాడి చేశాడు. శ్రీరంగంలో మారణహోమం సృష్టించాడు. చిదంబర ఆలయాన్ని పునాదులతో సహా పెకిలించి వేశాడు. బోలెడంత సంపదను ఏనుగులపై మోసుకుని ఢిల్లీ తీసుకు వెళ్ళాడు. ఆ దండయాత్ర ఈ కథకు ఆధారం. మాలిక్ కాఫర్ దండయాత్ర వల్ల భారతీయ సమాజంలో జరిగిన అల్లకల్లోలాన్ని, భారతీయ మనస్తత్వం పై కలిగిన గాయాల ప్రభావాన్ని వర్ణించటం ఈ రచన ప్రధానోద్దేశ్యం.

మనకు సాధారణ చరిత్ర పుస్తకాలలో, కనబడని ఘోరమైన చేదు నిజాలు, మనల్ని మనం మరిచిపోతున్న తరుణంలో, మన పూర్వీకులు ఎన్ని దారుణమైన మారణకాండలను అనుభవిస్తూ కూడా ధర్మాన్ని పదిలంగా కాపాడాలో, ప్రజలకు తెలియ చెప్పాలన్న ఆశయంతో ఈ రచన సాగుతుంది. చరిత్రలో జరిగిన గాయాలను తిరిగి తోడటం కాదిది. మానని గాయాల స్వరూపాన్ని అర్థం చేసుకోవటం ద్వారా వాటి చికిత్సకు ఉపక్రమించుటంతో పాటు, భవిష్యత్తులో ఇటువంటి గాయాలు కాకుండా జాగ్రత్తలు పడేందుకు దేశ ప్రజలను ఉద్యుక్తులను చేయటం ఈ రచన లక్ష్యం. అనేక చారిత్రక ఆధారాలు, చారిత్రక పాత్రలు, కాల్పనిక పాత్రలలో కలగలిపి సాగించిన రచన ఇది.

మురళీకృష్ణ

(గత సంచిక తరువాయి)

ఏదైనా సంఘటన జరుగుతున్నప్పుడు మనిషి మెదడు ఆ సంఘటనను అనుభవించటంపై దృష్టి పెడుతుంది తప్ప, ఆ సంఘటన తాలూకు అనుభూతిని విశ్లేషించదు.

అనుభూతి విశ్లేషణ సంఘటన అయిపోయిన తరువాత, ఉద్విగ్నత, ఉత్తేజం అణగిపోయిన తరువాత జరుగుతుంది.

గంగాధర శర్మ ఒక ఆవేశంలో ఉత్తేజితుడయి తురుష్కులను సంహరించాడు. అప్పుడతడు శారీరకంగా గంగాధర శర్మనే అయినా, మానసికంగా అతడు మామూలు గంగాధర శర్మకాడు.

ఇప్పుడు ఆవేశం తగ్గిపోయింది. మళ్ళీ మామూలు గంగాధర శర్మ స్పృహకు వచ్చాడు.

తనని తాను చూసుకున్నాడు తాను చేసిన కరాళ నృత్యం ఫలితం చూశాడు.

తన శరీరం సర్వం రక్తం, మాంసాలతో నిండి ఉండటం చూశాడు.

తాను తనువూడిన వారి శరీర ఖండాలను చూశాడు. వెదజల్లినట్టున్న కళేబరాలను చూశాడు.

అతని హృదయ లోతులలో నుండి ఒక నిస్సహాయమైన ఆర్తనాదం ఆకాశం దద్దరిల్లేట్టు వెలువడింది.

అనేక వేల సంవత్సరాలనుండి, మనిషి మనిషిగా జీవించాలని ఎంతగా ప్రయత్నిస్తున్నా, అతడిని రాక్షసత్వం వైపు నెడుతున్న ప్రపంచ రీతిని నిరసిస్తూ సకల మానవాళి నిరసనతో చేసిన ఆర్తనాదంలా ఉంది అతడి అరుపు.

మనిషిని మనిషిలా బ్రతకనివ్వని పరిస్థితుల పట్ల ఆక్రోశంలా ఉంది అతని అరుపు.

మనిసిలోని రాక్షసుడిని వెలికి తీసే పరిస్థితుల పట్ల నిస్సహాయత్వం ధ్వనించింది అతడి అరుపులో.

అది చూస్తూంటే అక్కడ ఉన్న వారందరి హృదయాలు ద్రవించాయి. వారందరికీ గంగాధర శర్మ మానసిక స్థితి అర్థమయింది.

ఈ ప్రపంచంలో మనుషులందరూ ఒకే రకమైన అనుభవాలే పొందినా, అవే దారులలో ప్రయాణించినా, ఎవరి అనుభూతులు వారికే ప్రత్యేకం. ఎవరి స్పందనలు వారివే.

కానీ ప్రతి వ్యక్తిలో సాటి మనిషి స్పందనలను అర్థం చేసుకుని వారి అనుభూతులను తనవిగా చేసుకునే ప్రయత్నాలు చేయరు. కానీ కొన్ని అరుదైన సందర్భాలలో మనిషి అప్రయత్నంగా సాటి మనసు స్పందనను గ్రహిస్తాడు. సహ అనుభూతి చెందుతాడు. అప్పుడు ఆయా మనుషుల్లోని దివ్యాత్మ కదలిక పొందుతుంది. ఆ కదలికను పదిలంగా కాపాడుకోగలిగిన వారు అదృష్టవంతులు.

పద్మిని అతి సులభంగా గంగాధర శర్మను అర్థం చేసుకోగలిగింది.

తురుష్కులు తనని బంధించినప్పుడు, తన వారిని చంపినప్పుడు ఆమె మనస్సు ఇంతకన్నా ఘోరమైన వేదనను అనుభవించింది.

ఆ తరువాత కత్తి పట్టుకుని ఆత్మరక్షణ చేసుకోవటం ఆరంభించినప్పుడు శత్రువులను హత మారుస్తున్నప్పుడూ, ఆమెకు 'ఇదంతా చేస్తున్నది తానేనా?' అన్న సందేహం పదే పదే కలుగుతూండేది.

'ఇదంతా నిజం కాదు. పీడకల' అనిపించేది. ఇప్పుడో, ఇంకాస్సేపటికి తాను నిద్రలేచి, ఈ కలను తలచుకుని నవ్వుకుంటుందని ఎదురు చూస్తూండేది. కానీ కొన్నాళ్ళకు పీడకలనే నిజంగా అలవాటయింది. 'నిజం' ఓ కలగా కరిగిపోయింది.

ఇప్పుడు గంగాధర శర్మని చూస్తుంటే ఆమెకు తొలినాళ్ళలో తాను అనుభవించిన మానసిక వేదన గుర్తుకు వచ్చింది. ఆమె కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. పగవాడికి కూడా ఇలాంటి క్షోభ ఉండకూడదనుకునేది. ఇప్పుడు అలాంటి తీవ్రమైన వేదన గంగాధర శర్మలో చూస్తోంది.

శూరవర్మ సైతం గంగాధర శర్మను అర్థం చేసుకోగలిగాడు.

గంగాధర శర్మ జీవితంలో ఇది నిర్ణయాత్మకమైన సమయం అని శూరవర్మకు తెలుసు.

ప్రస్తుతం అనుభవిస్తున్న వేదన తీరిన తరువాత ఎదిగే గంగాధర శర్మ జీవితాంతం మిగిలే గంగాధరశర్మ.

ప్రతి వ్యక్తి జీవితంలో ఇలాంటి నిర్ణయాత్మకమైన సమయం వస్తూంది.

ఇప్పుడు కనుక గంగాధర శర్మ యుద్ధాన్ని, హింసను అసహ్యించుకుంటే ఇక జీవితాంతం అతను కత్తి పట్టడు.

అలాకాక, తనలోని రాక్షసుడి పట్ల గర్వం కలిగితే, ఇక జీవితాంతం గంగాధర శర్మ జీవితాంతం గంగాధర శర్మ ఎదురులేని వీరుడిగా నిలుస్తాడు. కానీ మానవత్వం అన్నది లేని కర్కోటక వీరుడవుతాడు.

ఈ రెండు ప్రవృత్తుల నడుమ సమన్వయం సాధిస్తే గంగాధరశర్మ మనిషిలా ఎదుగుతాడు. ప్రశాంతంగా జీవించగలుగుతాడు.

వీరుడిగా ఎదిగినా, జీవితాంతం కత్తి పట్టుకున్న గంగాధరశర్మ జీవితంలో శాంతి ఉండదు.

ఈ ప్రపంచంలో ప్రతివ్యక్తి జీవితంలో ఇలాంటి సంఘర్షణ నిరంతరం సాకుతూ అతని వ్యక్తిత్వాన్ని నిర్దేశిస్తుంది.

తాను కోరేదానికీ, తన మనస్సు ఆశించేదానికీ, తనకు లభించిన దానికీ నడుమ నిత్యఘర్షణ జరిగే ఏ వ్యక్తీ ప్రశాంతంగా ఉండలేడు.

ఈ సంఘర్షణ నడుమ సమన్వయం సాధించగలగటం వ్యక్తి పరిణతికి, వ్యక్తిత్వానికి పరీక్షా సమయం అని శూరవర్మకు తెలుసు.

అందుకే అడుగు ముందుకు వేసి రోదిస్తున్న గంగాధర శర్మను అక్కున చేర్చుకున్నాడు. తల్లి పిల్లవాడిని లాలించినట్టు లాలించసాగాడు. అక్కడున్న వారిలో గంగాధర శర్మ పరిస్థితికి స్పందించనిది చంద్రశేఖరుడు ఒక్కడే

చంద్రశేఖరుడికి గంగాధర శర్మపై జాలి కలగలేదు. అసహ్యం కలిగింది. ఎందుకీ రోదన?

ఇదంతా నటన అనిపిస్తోంది అతనికి అంతా కృత్రిమంగా తోస్తోంది. మనం చంపకపోతే, ఎదురు తిరిగి మనల్ని చంపేవాడిని చంపి ఏడవటం ఎందుకు?

అదేదో, వాడి చేతిలో కిక్కురుమనకుండా ఛస్తే ఓ పనయిపోయేది కదా? అప్పుడు ఈ ఏడ్పే ఉండేది కాదు.

ఒక వైపు గొప్ప వీరుడిలా అందరినీ చంపాడు. ఇంకోవైపు నంగనాచిలాగా కల్లబొల్లి కన్నీళ్ళు కారుస్తున్నాడు.

దానివంక చూసి వీళ్ళంతా కన్నీళ్ళు కారుస్తున్నారు వాడిని ఓదార్చలేక సతమతమవుతున్నారు.

వాళ్ళవైపు అసహ్యంగా చూస్తూ, లేచి ఒంటికంటిన మట్టిని దులుపుకున్నాడు.

'ఇంక ఆపు ఆడపిల్లలా ఆ ఏడుపు?' కసిరినట్టు అన్నాడు.

అతడివైపు విస్మయంగా చూసింది పద్మిని. 'ఆడపిల్లలు అలా ఏడవరు?' అంది తీవ్రంగా.

పద్మిని వైపు కోపంగా చూశాడు చంద్రశేఖరుడు. అతడికి కసిగా ఉంది. అందరినీ తానొక్కడే ఓడించగలడన్న అతడి విశ్వాసం దెబ్బతిన్నది. అందరినీ గంగాధర శర్మ రక్షించాడు. ఆపై తనపై విరుచుకుపడ్డాడు. ఇదంతా అతనికి అవమానంగా ఉంది.

'ఇక ఏడ్చిన ఏడ్పు చాలు. ఏం చేయాలో ఆలోచించండి' అన్నాడు గంగాధర శర్మ ఏడ్పు ఉధ్రుతం తగ్గింది. అతడు శూరవర్మ బాహువుల్లోనే సొమ్మసిల్లినట్టు పడుకున్నాడు.

శూరవర్మ ఓ సైనికుడికి సౌంజ్ఞ చేశాడు. అతడు వచ్చి గంగాధర శర్మను పట్టుకున్నాడు. నెమ్మదిగా లేచి నిలబడ్డాడు శూరవర్మ.

'మనం తురుష్క తండా వెనకే వచ్చాం కాబట్టి వీళ్ళ తరువాత వచ్చేవాళ్ళు ఎవరూ లేరని తెలుస్తోంది. వీళ్ళంతా మరణించారు కాబట్టి ఈ వార్త తురక రాజులను చేరేసరికి సమయం పడుతుంది. కాబట్టి కనీసం కొన్ని వారాలయినా మనకేం ప్రమాదంలేదు. ముందు మనం చేయవలసిన పనులు రెండున్నాయి' అన్నాడు శూరవర్మ అందరినీ కలియచూస్తూ.

అందరూ అతని మాటలు జాగ్రత్తగా వింటున్నారు. గంగాధర శర్మ స్పృహలో ఉన్నాడో, లేదో తెలియటంలేదు. కళ్ళుమూసుకుని ఉన్నాడు.

'మన ఊరివాళ్ళు కొండల్లోకి పారిపోయినవారున్నారు. వాళ్ళని వెతికి తీసుకురావటం ఒక పని. ఈ తురుష్కులు మన ఊరి వారిని బందీలుగా తీసుకున్నారు. వారిని ఊరవతల ఉంచారు. వారికి కాపలాగా ఉన్నవారిని సంహరించయినా, బందీలుగా తీసుకునయినా మనవారిని విడిపించి తీసుకురావలి. ఆ తరువాత ఏం చేయాలన్నది అందరం కలిసి ఆలోచిద్దాం' గబగబా చెప్పాడు శూరసింహుడు.

ఎవరూ ఏమీ అనలేదు. మౌనంగా ఉన్నారు. అంటే, తాను చెప్పింది అందరికీ అంగీకారం కాకున్నా, వ్యతిరేకత ఏమీలేదని శూరవర్మకు అర్ధమయింది. అందుకే మాట్లాడటం కొనసాగించాడు.

'చంద్రశేఖరా నువ్వు కొందరిని తీసుకుని వెళ్ళి బందీలుగా ఉన్న మనవారిని విడిపించుకునిరా. ప్రహరసింహా నువ్వు కొందరితో వెళ్ళి అడవులు, కొండల్లో వెతుకు ప్రాణభయంతో తలదాచుకున్న మనవాళ్ళని వెనక్కి తీసుకురా' అన్నాడు.

'మళ్ళీ మనం ఇక్కడ ఉండటం కుదరదు. ఈ వాలిపోయిన మొండిగోడల నడుమ, ఈ పీనుగు పెంటల నడుమ, ఈ రక్తమాంసాల నదులలో మనం మళ్ళీ బ్రతకలేము' కోపంగా అన్నాడు చంద్రశేఖరుడు.

'అది అందరం కలసిన తరువాత ఆలోచిద్దాం. మనమేకాదు సమస్త భారత దేశం పరిస్థితి ఇలాగే ఉంది. ఎవ్వరికీ రక్షణ లేదు. ఎవ్వరూ ఎక్కడా ప్రశాంతంగా ఉండలేరు. చివరికి, వారణాసి కూడా తురుష్కుల తాకిడికి గడగడలాడటం మనం చూశాం కాబట్టి మనం మళ్ళీ ఎక్కడ నివసించాలో ఆలోచించి నిర్ణయం తీసుకుందాం' అన్నాడు శూరవర్మ.

ఓసారి పద్మినివైపు చూసి కొందరిని వెంట తీసుకుని చంద్రశేఖరుడు వెళ్ళిపోయాడు.

మరి కొందరిని వెంటతీసుకుని ప్రహరసింహుడు వెళ్ళిపోయాడు.

ప్రాణాలు పోకుండా మిగిలి ఉన్న ఊరివారు కొందరు జీవచ్ఛవాల్లా చెట్లనీడన కూచున్నారు. వారి కళ్ళల్లో జీవం లేదు.

గంగాధర శర్మను పద్మినికి అప్పచెప్పాడు శూరవర్మ.

'నేను ఒకసారి చుట్టూ చూసి వస్తాను' అన్నాడు.

'మనం దేవగిరికి వెళదాం అంది పద్మిని.

పద్మిని వైపు సాలోచనగా చూశాడు శూరవర్మ.

'దేవగిరితో తురుష్కులకు సత్సంబంధాలే ఉన్నాయి. దేవగిరి పరిసరప్రాంతాలలో ప్రశాంతంగానే ఉండవచ్చు. కానీ.' అని ఆగాడు.

'కానీ?' కళ్ళెగరేసింది పద్మిని.

'పద్మినీ' అన్నాడు శూరవర్మ. ఆమెను పేరుతో అతడు పిలవటం ఇది తొలిసారి. ఆమెను పేరు పెట్టి పిలుస్తూంటే అతడి గొంతు వణికింది. పద్మిని అది గమనించింది. గమనించినట్టే ఊరుకుంది. తాను ఒకప్పుడు రామమూర్తి ఇప్పుడు కాదు. ఇప్పుడు ప్రాణభయంతో పారిపోతున్న మామూలు మనిషి అంతే.

'తురుష్కులు కార్చిచ్చులా దేశమంతా వ్యాపిస్తున్నారు. మన సనాతన ధర్మాన్ని సంరక్షించాల్సిన రాజులు ప్రస్తుతం ప్రాణ రక్షణలో ఉన్నారు. ఆత్మరక్షణలో ఉన్నారు. వీరు తురుష్కులతో తాత్కాలికంగా సంధి చేసుకుంటున్నా, వారి మనస్సాక్షి వారిని ప్రశాంతంగా ఉండనివ్వదు. అందుకే, దేవగిరి కూడా అంత సురక్షితం కాదనిపిస్తోంది'.

'కాలం శత్రువై కాటువేస్తున్నప్పుడు ప్రపంచంలో ఏ ప్రాంతంలో రక్షణ ఉంటుందో చెప్పండి?' సూటిగా ప్రశ్నించింది పద్మిని.

తలవంచుకున్నాడు శూరవర్మ. కాస్సేపటికిలో గొంతుకలో అన్నాడు.

'ఇలా గ్రామాలు తురుష్కుల పాలవగా ప్రాణాలు దక్కించుకున్నవారు ప్రాణాలు అరచేత పట్టుకుని తురుష్కుల నుంచి తప్పించుకున్నవారు అంతా దండకారణ్యం ప్రాంతంలో నివాసాలు ఏర్పరచుకుంటున్నారని తెలిసింది. అందరూ అంగీకరిస్తే మన వాళ్ళని కూడా ఆ ప్రాంతానికి చేర్చాలని నా ఆలోచన.'

నవ్వింది పద్మిని. 'దండకారణ్యం చేరాలన్న మనం శత్రువు బలంగా ఉన్న ప్రాంతాల నుంచి ప్రయాణించాల్సి ఉంటుంది. దారిలో తురుష్క తండాల దాడుల ప్రమాదాన్నుంచి తప్పించుకోవాల్సి ఉంటుంది. ఆలోచించండి' అంది.

'ఇక్కడే ఉండటం కుదరదు. ముఖ్యంగా, ఇక్కడే ఉంటూ, పోయిన వాళ్ళ జ్ఞాపకాలలోనే బ్రతకాల్సి రావటం కష్టం' అన్నాడు శూరవర్మ.

'మనం ఈ ప్రాంతాన్ని వదిలివెళితే, తురుష్కులు ఈ ప్రాంతాన్ని ఆక్రమిస్తారు. అంటే, మనం చేజేతులారా మన భూమిని ఎలాంటి పోరులేకుండా శత్రువుకు అప్పచెపుతున్నట్టవుతోంది కదా?' సూటిగా ప్రశ్నించింది పద్మిని.

'ప్రస్తుతం జరుగుతున్నదీ అదే. మనం ఒకో అడుగు వెనక్కి వేస్తూ వెళుతున్నాం. శత్రువు ఒకో అడుగు ముందుకు వేస్తూ వస్తున్నాడు.'

'మరి మనం ఈ ప్రాంతాన్ని వదిలి వెళ్ళటం ఎందుకు? ఇక్కడే ఉందాం. ఈ భూమిని శుభ్రం చేసుకుందాం. ఈసారి శత్రువుతో పోరుకు సిద్ధంగా ఉందాం. మన ప్రాణాలు పోతే తప్ప మన భూమిని వదలద్దు' స్థిరంగా చెప్పింది పద్మిని.

ఆమె వైపు నిశితంగా చూశాడు శూరవర్మ.

'మరి, ఇందాక దేవగిరి వెళ్దామన్నారు?' ప్రశ్నించాడు

నవ్వింది పద్మిని.

'మనం ఎంతగా మానసికంగా బలహీనులమవుతున్నామో మీకు చూపించాను. తుఫాను వస్తుంది. ఊళ్ళు కొట్టుకుపోతాయి. తుఫాను నీరు తీసిన తరువాత మళ్ళీ ఇళ్ళు కట్టుకోమా? మళ్ళీ కొత్త జీవితం ప్రారంభించమా? భూకంపాలు వస్తాయి. భూమి చీలిపోతుంది. బ్రతికి ఉన్న వాళ్ళు మళ్ళీ అదే ప్రాంతంలో తమ జీవికను కొనసాగించరా? ఇదీ అలాంటిదే. అయితే ఇపుడు మనం ఎదుర్కొంటున్న ప్రమాదం ప్రాకృతికం కాదు. దైవికం కాదు. ఈ పాటి మానవుడి నుంచి దైవం నుంచే పారిపోని వాళ్ళం మానవుడి నుంచి పారిపోతామా?' తలవంచుకున్నాడు శూరవర్మ.

'అసలీ ప్రాంతం వదలి వెళ్ళాలన్న ఆలోచనకే బలహీనతలోంచి వచ్చింది. నిరాశలోంచి వచ్చింది. దేవగిరిలోనే కాదు మనం ఈ ప్రపంచంలో ఎక్కడా ప్రశాంతంగా ఉండలేము. ఎందుకంటే మనం మననుంచి పారిపోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నాం. ఎదురు నిల్చి పోరాడే బదులు, మన భూమిని, వదలి, సురక్షిత ప్రాంతానికి తరలి వెళ్ళాలని ఆలోచిస్తున్నాము. కానీ సురక్షిత ప్రాంతం ఏదీ లేదని మన మనసుకు తెలుసు. అయినా మనల్ని మనం మభ్యపెట్టుకోవాలని ప్రయత్నిస్తున్నాం. ఆత్మవంచనకు సిద్ధమవుతున్నాం. ఆత్మవంచన ఎన్నడూ సత్ఫలితమివ్వదు. అందుకే మనం అడుగడుగూ వెనక్కు వెళుతున్నాం. శత్రువు అడుగడుగూ ముందుకు వస్తున్నాడు' తీవ్రంగా అంది పద్మిని.

శూరవర్మ నిట్టూర్చాడు. ఉన్న చోటనే కూర్చుండిపోయాడు.

పద్మిని మాటలలో నిజం అతడికి అర్ధమయింది. తాను పరాజితుడిలానే ఆలోచించాడు. ఒక పక్క శత్రువును ఎదుర్కొనేందుకు అందరినీ సిద్ధం చేస్తున్నాడు తాను. మరోవైపు శత్రువు నుంచి పారిపోవటం నేర్పుతున్నదీ తానే.

తురుష్కుల తాకిడి ఎంతగా తమ ఆత్మస్థైర్యాన్ని దెబ్బ తీస్తోందో శూరవర్మ గ్రహింపుకు వచ్చింది.

ఇంతలో గంగాధర శర్మ కదిలాడు.

పద్మిని, శూరవర్మ అతడి వైపు తిరిగారు.

గంగాధర శర్మ కళ్ళు తెరిచాడు. తనవైపే చూస్తున్న పద్మిని, శూరవర్మలను చూశాడు. అతడి కళ్ళల్లో నీళ్ళు తిరిగాయి. లేచి కూచుని చుట్టూ చూశాడు. ఎటు చూసినా సర్వనాశనం కనిపిస్తోంది. భీభత్స దృశ్యాలే ఉన్నాయి.

అన్నీ చూసి తల పట్టుకుని కూచున్నాడు గంగాధర శర్మ.

ఎవ్వరూ ఏమీ మాట్లాడలేదు.

ఇంతలో నిశ్శబ్దాన్ని భంగం చేస్తూ నలువైపుల నుంచీ శబ్దాలు వినిపించాయి. శూరవర్మ లేచి నిలబడ్డాడు.

ఓ వైపు నుంచీ చంద్రశేఖరుడు వస్తున్నాడు. అతనితో పాటు తురుష్కులు బందీలుగా తీసుకున్న వారు వస్తున్నారు.

మిగతా వైపుల నుంచి, ఊళ్ళోంచి పారిపోయి తలదాచుకున్న వారు వస్తున్నారు. పద్మిని లేచి నిలబడింది. గంగాధర శర్మ కదలలేదు అలాగే కూచుని చుట్టూ చూస్తున్నాడు.

●●●

(కొనసాగింపు వచ్చేసంచికలో)

POST YOUR COMMENTS